

JUSTITSMINISTERIET

TRYGHED FOR VIDNER

Forord

Vidners bidrag i retssager er en af grundstenene i vores retssystem. Derfor skal det være trygt for borgerne at vidne.

Særligt når det vedrører sager af grovere karakter – bandekriminalitet og drab – kan det enkelte vidne føle sig udsat. Heldigvis er de færreste af os vidner til grov kriminalitet, og det vil derfor for de fleste være nyt at vidne i en retssal.

Derfor er det afgørende, at vi som samfund tager os bedst muligt af dem, som vidner. Som vidne skal man opleve, at der værnes om ens tryghed, og at det står helt klart, hvilke processer man skal igennem.

Vi har desværre set eksempler på, at vidner ikke har ønsket at vidne i sager mod bandemedlemmer af frygt for konsekvenserne. Det må simpelthen ikke ske. Frygten for at vidne i retssager må ikke betyde, at forhærdede kriminelle går fri. Hvis det afgørende bevis mangler, er det et problem for samfundet – og ikke mindst for ofrene.

Justitsministeriet har hørt en række offer- og vidneorganisationer om, hvordan vi kan skabe tryghed for vidner. På den baggrund præsenterer regeringen en samlet vidnepakke med ti nye initiativer, der hver især skal skabe bedre og mere trygge rammer for vidner.

Med pakken vil vi sikre, at politiet på et tidligt tidspunkt taler med det enkelte vidne og vejleder om, hvordan vidnets tryghed vil blive sikret. Hvor det som vidne i dag kan stå uklart, hvordan politiet kan sikre ens tryghed, skal det fremover være helt tydeligt fra begyndelsen. Det indebærer blandt andet, at vidner i grove sager tidligt vil få en kontaktperson i politiet. Desuden vil vi styrke vidners tryghed ved øgede muligheder for vidneforklaringer via videolink, så man ikke skal sidde ansigt til ansigt med den tiltalte. Ligeledes vil vi sikre, at vidnet kan være trygt ved, at når man møder i retten – fx i en bandesag – så vil der ikke være bandemedlemmer tilstede som tilhørere. Hvor dommeren i dag kan afvise bandemedlemmer skal det fremover være sådan, at dommeren skal afvise bandemedlemmer. Desuden vil vi sikre, at politiet har et skærpet fokus på at sætte ind over for eksempelvis bander, der forsamlers sig foran retsbygninger og forstyrrer den offentlige orden og skaber utryghed. Det vil vi ikke se stiltiende til.

Vidner skal være trygge ved, at vi som samfund passer på dem. Det er en afgørende del af kampen mod kriminalitet – For kun hvis vi hver især føler os trygge ved at vidne mod de kriminelle, kan vi bekæmpe dem.

Søren Pape Poulsen, justitsminister

Initiativerne

1. Bedre vejledning til vidner
2. Ensartet praksis og vejledning til vidner
3. Landsdækkende kampagne om at være vidne i en straffesag
4. Tidligere indsats i forhold til navne- og adressebeskyttelse for udsatte vidner (anonyme vidner).
5. Øget beskyttelse af vidners navne og adresser i politirapporter
6. Bedre vidnebeskyttelse af fængselsbetjente
7. Fokus på muligheden for vidneforklaring uden at gerningsmanden er tilstede
8. Øget brug af videolink
9. Personer med bandetilknytning skal ikke være tilhørere i sager om bandekriminalitet
10. Nul-tolerance over for utryghedsskabende manifestationer foran retsbygninger

Oversigt

	Beskrivelse	Formål	
Styrket vejledning	1 Bedre vejledning til vidner	<ul style="list-style-type: none"> Vidner i sager om grovere kriminalitet, f.eks. bandekriminalitet, skal hurtigst muligt modtage vejledning om, hvad det indebærer at vidne i en straffesag, og hvilke muligheder der er for at beskytte udsatte vidnet. Der indføres en standardpakke, som vidnet bliver tilbudt i sådanne sager. 	<ul style="list-style-type: none"> Vidners bidrag i retssager er en af grundstenene i vores retssystem. Derfor skal vi sørge for, at man trygt kan anmelde kriminalitet og stå frem som vidne.
	2 Ensartet praksis og vejledning til vidner	<ul style="list-style-type: none"> Der udarbejdes centrale retningslinjer for politiets og anklagemyndighedens vejledning af vidner i sager om grovere kriminalitet. 	<ul style="list-style-type: none"> Det skal sikres, at der er en ensartet praksis på tværs af landet, så alle vidner får den fornødne vejledning, støtte og tilbud.
	3 Landsdækkende kampagne om at vidne i en straffesag	<ul style="list-style-type: none"> Regeringen lancerer en kampagne, der skal oplyse om det at være vidne i en straffesag, herunder hvilke muligheder, der eksisterer for at tage hensyn til utryghed hos vidnet. 	<ul style="list-style-type: none"> At skabe synlighed om, at det som almindelig borger er trygt at vidne, og at oplyse om hvilke muligheder, der eksisterer for at tage hensyn til utryghed hos vidnet
Retsplejemæssige tiltag	4 Tidligere indsats ift. navne- og adressebeskyttelse	<ul style="list-style-type: none"> Det skal sikres, at muligheden for at afgive forklaring anonymt ikke forspildes, f.eks. fordi et vidnes navn og adresse under efterforskningen er blevet gerningsmanden bekendt, fordi vidnets navn og adresse står i en politirapport, som tiltalte har læst. 	<ul style="list-style-type: none"> At sikre fokus på, at muligheden for at vidne anonymt ikke forspildes.
	5 Øget beskyttelse af vidners navne og adresser i politirapporter	<ul style="list-style-type: none"> Det skal sikres, at vidners navne og adresser beskyttes bedre i politirapporter. Regeringen har derfor afsat midler til en ændring af politiets IT-systemer, for at understøtte dette. 	<ul style="list-style-type: none"> Muligheden for navne- og adressebeskyttelse igennem hele sagen skal bevares i videst mulig udstrækning.
	6 Bedre vidnebeskyttelse af fængselsbetjente	<ul style="list-style-type: none"> I straffesager skal fængselsbetjente i stedet for deres fulde navn og adresse kunne identificeres med deres fornavn, medarbejder-ID og ansættelsessted. 	<ul style="list-style-type: none"> Fængselsbetjente oplever i stigende grad at være udsat for vold eller trusler. Derfor skal det sikres, at fængselsbetjentes fulde navn og adresse for fremtiden ikke fremgår af politirapporter og bevisfortegnelsen i straffesager.
	7 Fokus på muligheden for vidneforklaring uden at gerningsmanden er tilstede	<ul style="list-style-type: none"> Vidnet skal have den størst mulige klarhed over processen, og hvor det er relevant, skal vidnet kunne afgive forklaringen uden, at gerningsmanden er tilstede. Anklagemyndigheden skal have et øget fokus på disse muligheder. 	<ul style="list-style-type: none"> At sikre, at utrygge vidner, hvor det er relevant skal kunne vidne uden at sidde ansigt-til-ansigt med et bandemedlem e.l.
	8 Øget brug af videolink	<ul style="list-style-type: none"> Muligheden for at afhøre vidner via videolink skal udvides, så det også kan bruges over for utrygge vidner, hvis tilstedeværelse i retten ikke findes påkrævet af hensyn til bevisførelsen. 	<ul style="list-style-type: none"> At sikre, at utrygge vidner, hvor det er relevant skal kunne vidne uden at sidde ansigt-til-ansigt med et bandemedlem e.l.
	9 Personer med bandetilknytning skal ikke være tilhører i sager om bandekriminalitet	<ul style="list-style-type: none"> Reglerne skal ændres, så det fremgår klart, at retten skal nægte personer med bandetilknytning adgang til retsmødet, hvis betingelserne herfor er opfyldt. Der skal kunne træffes forhåndsafgørelse herom. 	<ul style="list-style-type: none"> Det skal sikres, at bestemte personer eller grupper af personer nægtes adgang til retssalen, hvis det er nødvendigt af hensyn til at opnå en sandfærdig forklaring. Vidnet skal have størst mulig klarhed over sagsforløbet.
	10 Nul-tolerance over for utryghedsskabende manifestationer foran retsbygningen	<ul style="list-style-type: none"> Politiet skal have et skærpet fokus på i videst mulig udstrækning at håndhæve bl.a. straffelovens og ordensbekendtgørelsens regler, når sådanne grupper forsamles foran retsbygningen og i den forbindelse forstyrrer den offentlige orden eller skaber utryghed. 	<ul style="list-style-type: none"> Der skal sættes ind mod manifestationer, der kan gøre det utrygt at befinde sig foran retsbygninger, bl.a., når der behandles bandesager.
Strafferetligt værn	<ul style="list-style-type: none"> Straffen for vidnetrusler skærpes med en tredjedel. Initiativet er blevet besluttet i forbindelse med initiativer på bandeområdet fra august 2017. Lovforslaget behandles i øjeblikket i Folketinget. 	<ul style="list-style-type: none"> Det er helt uacceptabelt, at vidner bliver truet, og der skal derfor være en tydelig konsekvens, når det sker. 	

1. Bedre vejledning til vidner

Det er naturligt som vidne i en straffesag at være usikker og nervøs. Det er en uvant situation for de fleste at skulle møde i retten som vidne. Derfor skal vi sørge for, at man trygt kan anmelde kriminalitet og stå frem som vidne. Med den rigtige støtte og vejledning vil megen af den usikkerhed, nervøsitet og utryghed kunne fjernes. Den støtte skal politiet og anklagemyndigheden give.

Derfor vil regeringen sikre, at vidner i sager om grovere kriminalitet, herunder bandekriminalitet, hurtigst muligt modtager vejledning om, hvad det indebærer at være vidne i en straffesag, og hvilke muligheder der er for at beskytte vidnet. Det sker konkret ved, at der indføres en standardpakke, som vidnet bliver tilbudt i sådanne sager.

Standardpakken samler op på tidligere initiativer rettet mod vidner og omfatter blandt andet, at man som vidne tilknyttes én kontaktperson hos politiet, der står for kontakten til vidnet og som kan besvare eventuelle spørgsmål. Det skal sammen med de øvrige initiativer give vidnet den fornødne tryghed til at stille sig frem i retten.

Standardpakkens indhold

- Vidnet skal have tilknyttet én kontaktperson hos politiet, der kan vejlede om processen og andre spørgsmål, der måtte opstå. Kontaktpersonen skal efter den første afhøring tage kontakt til vidnet, for at høre, om vidnet har spørgsmål til den videre proces.
- Vidnet skal oplyses om muligheden for:
 - At gerningsmanden kan føres ud af retssalen i forbindelse med vidnets forklaring
 - At tilhører kan nægtes adgang til retssalen
 - At anvende videolink i forbindelse med afgivelse af forklaring
 - Navne- og adressebeskyttelse

2. Ensartet praksis og vejledning til vidner

Det skal sikres, at der er en ensartet praksis på tværs af landet, så alle vidner får den fornødne vejledning, støtte og tilbud.

For at sikre dette og for at understøtte den kommende standardpakke til vidner, skal der udarbejdes centrale retningslinjer for politiets og anklagemyndighedens vejledning af vidner i sager om grovere kriminalitet.

Dette vil også sikre en bedre forankring af tiltagene ude i kredsene.

3. Landsdækkende kampagne om at være vidne i en straffesag

Det sker meget sjældent, at vidner i straffesager udsættes for trusler eller vold, men det ændrer ikke ved, at det er en uvant situation for de fleste at skulle møde som vidne i en straffesag. Det skal vi tage alvorligt, for kun hvis vi vidner mod de kriminelle, kan vi bekæmpe dem.

Derfor vil regeringen lancere en kampagne, der skal oplyse om det at være vidne i en straffesag, herunder hvilke muligheder, der eksisterer for at tage hensyn til utryghed hos vidnet.

4. Tidligere indsats i forhold til navne- og adressebeskyttelse for udsatte vidner (anonyme vidner)

Det er vigtigt, at vidner får den nødvendige beskyttelse, så de ikke af frygt for repressalier undlader at vidne - og så de, der står frem med deres viden, ikke efterfølgende lider overlast.

Derfor skal det også være muligt for vidner at afgive forklaring anonymt under visse betingelser. Det er det allerede efter de gældende regler.

Men hvis denne adgang til navne- og adressebeskyttelse skal opretholdes igennem hele sagen, er det vigtigt, at de involverede myndigheder allerede fra sagens begyndelse har fokus på dette.

Regeringen vil derfor sikre, at muligheden for at afgive forklaring anonymt ikke forspildes, f.eks. fordi et vidnes navn og adresse under efterforskningen er blevet gerningsmanden bekendt, fordi disse oplysninger står i en politirapport, som tiltalte har læst.

Derfor tydeliggøres det nu i reglerne om retten til aktindsigt i straffesager, at forsvareren kan pålægges ikke at videregive oplysninger, om vidners navne og adresser til den sigtede, hvis anklagemyndigheden agter at anmode retten om at bestemme, at disse oplysninger ikke må meddeles gerningsmanden.

Politiets øgede fokus på muligheden for navne- og adressebeskyttelse allerede fra sagens begyndelse understøttes endvidere af initiativ 5.

De gældende regler om navne- og adressebeskyttelse

I dag kan et vidne bl.a. afgive forklaring anonymt, hvis det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar, og afgørende hensyn til vidnets sikkerhed gør det påkrævet.

Det er ikke en forudsætning for at kunne vidne anonymt, at der f.eks. er fremsat trusler mod vidnet, eller at tiltalte har anvendt repressalier mod andre vidner. Det vil bero på en samlet vurdering af sagens omstændigheder, herunder om der er tale om en sag om kriminalitet begået af bandemedlemmer.

5. Øget beskyttelse af vidners navne og adresser i politirapporter

I dag optræder vidners navne og adresser ofte i politirapporter. Gerningsmanden vil derfor, på baggrund af reglerne om aktindsigt i straffesager, ofte kunne få kendskab til disse oplysninger.

Regeringen vil sikre, at oplysninger om vidners navne og adresser beskyttes bedre i politirapporter.

Formålet med initiativet er i videst mulig udstrækning at bevare muligheden for navne- og adressebeskyttelse igennem hele sagen.

Regeringen har derfor afsat midler til en ændring af politiets IT-systemer sådan, at oplysninger i politirapporter og oplysninger om vidners navne og adresse lettere kan holdes adskilt.

6. Bedre vidnebeskyttelse af fængselsbetjente

Fængselsbetjente oplever i stigende grad at være udsat for vold eller trusler, blandt andet når de som vidner skal afgive forklaring i straffesager. Fængselsbetjente udfører en vigtig samfundsopgave og er særligt udsatte i forhold til vold og trusler fra blandt andet indsatte i fængslerne.

Regeringen vil derfor sikre, at fængselsbetjentes fulde navn og adresse for fremtiden ikke fremgår af politirapporter og bevisfortegnelsen i straffesager. Fængselsbetjente skal i stedet for deres fulde navn og adresse kunne identificeres med deres fornavn, medarbejder-ID og ansættelsessted.

Derudover ønsker regeringen, at fængselsbetjente kan afgive forklaring uden, at gerningsmanden får kendskab til deres fulde navn og adresse. Dette vil ske ved en ændring af retsplejens regler om anonyme vidner

Beskyttelse af Kriminalforsorgens medarbejdere

Kriminalforsorgen har på baggrund af en række alvorlige hændelser, hvor fængselsbetjente er blevet overfaldet, iværksat en række tryghedsskabende initiativer, herunder vejledning til medarbejderne om, hvorledes de kan beskytte sig selv i forhold til privatsfæren og om sikker færden på sociale medier, særligt Facebook.

Det er desuden besluttet at anonymisere medarbejderes efternavne på ID-kort ved klientkontakt og i stedet anvende et unikt medarbejder-ID (personale-nummer), så medarbejderen altid kan identificeres. Der arbejdes videre med retningslinjer for brug af medarbejder-ID i skriftlig kommunikation.

Vidnepakkens initiativ skal understøtte dette arbejde, så medarbejderens fulde navn og adresse ikke bliver kendt, fordi han eller hun skal vidne i en straffesag.

7. Fokus på muligheden for vidneforklaring uden at gerningsmanden er tilstede

Hovedforhandlingen af en straffesag skal som udgangspunkt foregå mundtligt og for den dømmende ret. Som udgangspunkt skal gerningsmanden også kunne overvære retssagen, herunder vidneforklaringerne.

Men det kan opleves som utrygt at vidne i en straffesag – både fordi det er noget de færreste mennesker oplever mere end én gang, og fordi man skal sidde ansigt til ansigt med gerningsmanden.

For at imødegå dette, vil regeringen sikre, at vidnet får den størst mulige klarhed over processen, og hvor det er relevant, at vidnet kan afgive forklaringen uden, at gerningsmanden er tilstede.

Muligheden for at gerningsmanden skal forlade retssalen under vidneforklaringer vil særligt være relevant i sager om grovere overtrædelser af straffeloven, herunder bandesager, sager om organiseret kriminalitet eller sager om personfarlig kriminalitet.

Anklagemyndigheden skal derfor have et øget fokus på, at der træffes forhåndsafgørelser om, at gerningsmanden skal forlade retssalen i forbindelse med vidnets afgivelse af forklaring, i de sager, hvor det skønnes relevant.

De gældende regler om forhåndsafgørelser, og om at tiltalte skal forlade retssalen under vidnet forklaring

Det er allerede i dag mulig at afgive forklaring i en straffesag uden at tiltalte er tilstede i retslokalet.

Efter de gældende regler kan retten beslutte, at den tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne afgiver forklaring, når særegne grunde taler for, at en uforbeholden forklaring ellers ikke kan opnås. Retten kan endvidere bestemme, at tiltalte skal forlade retslokalet, hvis der er truffet bestemmelse om navne- og adressebeskyttelse for vidnet.

Retten kan træffe afgørelse om dette spørgsmål forud for hovedforhandlingen.

8. Øget brug af videolink

Vidner skal som udgangspunkt møde for den dømmende ret. Det kan dog opleves som utrygt at afgive forklaring, mens man sidder ansigt til ansigt med gerningsmanden.

Det er allerede i dag, under visse betingelser, muligt at afgive forklaring via videolink, men regeringen vil nu sikre, at denne mulighed også kan anvendes over for utrygge vidner, når deres tilstedeværelse i retten ikke er påkrævet af hensyn til bevisførelsen i sagen - og det i øvrigt vurderes hensigtsmæssigt.

De gældende regler om afgivelse af forklaring via videolink

I straffesager kan vidner afgive forklaring via videolink, hvis det findes hensigtsmæssigt og forsvarligt. Beslutningen træffes af dommeren i den enkelte sag.

Det er forudsat i betænkning bag reglen, at hensynet til vidnets ubehag ved at blive konfronteret med tiltalte i retten kan indgå i overvejelserne om brug af telekommunikation, men at det på ingen måde bør være udslagsgivende i de almindeligt forekommende tilfælde.

Muligheden for at afgive forklaring via videolink anvendes almindeligvis, når praktisk hensyn taler herfor – det kan f.eks. være et sagkyndigt vidne, der har kontor langt fra retten og som alene skal afgive en kort forklaring eller vidner, der opholder sig i udlandet.

9. Personer med bandetilknytning skal ikke være tilhørere i sager om bandekriminalitet

For personer, der skal afgive forklaring i en sag mod et bandemedlem, kan det virke meget ubehageligt, hvis medlemmer af banden er i retslokalet som tilhørere. Selv om de pågældende ikke ved støj eller på anden måde er til gene for retshandlingen, kan deres tilstedeværelse føles som en trussel mod vidner og andre, der deltager i retsmødet, hvilket også i nogle tilfælde kan være tilsigtet.

Retten kan i dag nægte bestemte personer eller grupper af personer adgang til retsmødet, hvis det skønnes nødvendigt for at opnå en sandfærdig forklaring. Men regeringen vil nu sikre, at sådanne tilhørere altid nægtes adgang til retten, hvis det skønnes nødvendigt for at opnå en sandfærdig forklaring. Det skal ske ved, at ændre reglerne, så det fremgår klart, at retten skal nægte sådanne personer adgang til retsmødet, hvis betingelserne herfor er opfyldt.

Regeringen vil endvidere gøre det muligt på forhånd at træffe afgørelse om, at bestemte personer eller grupper af personer, f.eks. bandemedlemmer, nægtes adgang til retssalen, når det skønnes nødvendigt af hensyn til vidnets forklaring. Det vil skabe større klarhed over processen for et vidne, hvilket kan gøre vidnet mere trygt.

De gældende regler om at nægte bestemte personer eller grupper af personer adgang til retssalen

Rettens formand kan bl.a. nægte bestemte personer eller grupper af personer adgang til et offentligt retsmøde, hvis det skønnes nødvendigt for at opnå en sandfærdig forklaring af et vidne eller part.

Denne mulighed anvendes typisk over for personer, der har en tilknytning til tiltalte, f.eks. er den anvendt over for personer med tilknytning til en bande, mens et vidne skulle afgive forklaring i en bandesag.

10. Nul-tolerance over for utryghedsskabende manifestationer foran retsbygninger

I større sager om bandekriminalitet har vi set, at personer med bandetilknytning forsamles ude foran retsbygningen.

Det er uacceptabelt. For disse manifestationer kan skabe utryghed både for de personer, der er parter i den pågældende sag og for andre mennesker, der bor eller opholder sig i nærheden af retsbygningen.

Politiet skal derfor have et skærpet fokus på i videst mulig udstrækning at håndhæve blandt andet straffelovens og ordensbekendtgørelsens regler, når sådanne grupper forsamles foran retsbygninger og i den forbindelse begår lovovertrædelser, ved eksempelvis at udøve vold, bære maskering eller på anden vis forstyrre den offentlige orden.

Dato

27.11.2017

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Telefon

72 26 84 00

Email

jm@jm.dk

Foto

Colourbox